

Budsjettnemnda for jordbruket
10.04.2014

Utredning nr. 2

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2014
Beregninger basert på driftsgranskingene

INNHOOLD	Side
1 INNLEDNING	5
1.1 Generelt	5
1.2 Hovedresultater	6
2 ÅRETS REFERANSEBRUKSBEREGNINGER	7
3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE	9
3.1 Bygd på driftsgranskingene	9
3.2 Tilskuddsberegning	9
3.3 Registrert arbeid og kapital	9
3.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning	10
3.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning	10
3.6 Gjeldsandeler	12
3.7 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift	12
4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	13
4.1 Generelt	13
4.2 Arbeidsforbruk	13
4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet	13
4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster	14
4.5 Verdiendring på buskap og varelager	15
5 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE	16
5.1 Beregningsmetode og forutsetninger	16
5.2 Skift i volumutviklingen	17
5.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene	17
6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE	20
6.1 Korn	20
6.2 Poteter	20

6.3	Melkeprisen	20
6.4	Kjøtt	21
6.5	Ull	21
6.6	Annet	21
7	TILSKUDD	22
7.1	Pristilskudd	22
7.1.1	Grunntilskudd	22
7.1.2	Distriktstilskudd melk	22
7.1.3	Distriktstilskudd kjøtt og egg	23
7.1.4	Kvalitetstilskudd storfekjøtt	24
7.2	Driftstilskudd per foretak	24
7.3	Tilskudd til husdyr	25
7.4	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid	26
7.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.	26
7.6	Areal - og kulturlandskapstilskudd	27
7.7	Tilskudd til dyr på beite	29
7.8	Bunnfradrag	30
8	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	31
8.1	Oversikt	31
8.2	Årgangsindekser	34
8.3	Leid arbeid	34
8.4	Tilskudd	34
9	BEREGNINGSGRUNDLAG	35
9.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	35
9.2	Økologisk melkeproduksjon	50
9.3	Samdrifter i melkeproduksjon	51
9.4	Analyse av kombinerte produksjoner	54
9.5	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	56

1 INNLEDNING

1.1 Generelt

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppgjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgskriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld.nr. 19 (1999-2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992-93) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

Budsjettnemnda gjorde i 2011 nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgs-kriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. Samdrifter ble tatt inn som et nytt referansebruk 28.

Til årets beregninger har Budsjettnemnda hatt en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vurderte både ulike alternative utvalgs-kriterier for og eventuelle endringer i antallet av referansebrukene med korn. Datagrunnlaget (driftsgranskingsmaterialet) gir imidlertid begrensninger for hva som er mulig. Nemnda vedtok å beholde referansebrukene nr. 2 og 22 uendret, og å endre utvalgs-kriteriene for referansebruk nr. 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I avsnitt 9.4 er det i år satt inn en liten vurdering av tre referansebruk med kombinerte produksjoner, for å belyse hvilken betydning hver produksjonsgren har.

I årets beregninger er referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret i forhold til fjorårets beregninger. Årets referansebruk er beskrevet i kapittel 2.

1.2 Hovedresultater

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 1. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012

	Årsverk	2012	2013	2014
1 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, landet	1,945	314 900	315 200	335 700
2 Korn. 337 dekar korn, landet	0,426	164 900	218 700	183 500
3 Sau. 153 vinterföra sauer, landet	1,297	199 300	223 800	248 600
4 Melkeproduksjon geit. 115 årsgeiter, landet	1,777	325 300	329 300	348 700
5 Svin/korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn, landet	1,699	321 100	251 700	227 400
6 Egg/planteprod.7008 høner + 256 dekar korn, landet	1,570	426 100	329 900	257 200
7 Potet/korn. 130 dekar poteter + 429 daa korn, landet	1,447	437 200	482 100	472 200
8 Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr, landet	1,242	250 200	282 400	306 300
9 Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær, landet	1,895	291 400	335 700	330 900
10 Fjørfe kjøtt/planteprodukter. 96 878 fjørfe slakt, landet	1,117	410 800	443 900	400 200

Tabell 2. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012

	Årsverk	2012	2013	2014
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr, landet	1,985	336 200	336 000	350 000
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr, landet	1,586	266 200	269 500	286 300
13 Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr, landet	2,286	345 200	342 500	367 300
14 Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr, landet	2,416	390 200	383 200	410 500
15 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Østlandets flatbygder	2,070	339 800	339 900	359 700
16 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Østl. andre bygder	1,920	320 600	322 600	343 300
17 Melk og storfeslakt. 34 årskyr, Agder/Rogal. Jæren	1,836	376 700	368 400	395 600
18 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, Ag./Ro. andre bygder	1,704	287 900	288 800	309 200
19 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Vestlandet	1,931	291 100	291 500	311 000
20 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Trøndelag	2,064	310 600	311 300	331 100
21 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Nord-Norge	1,951	321 800	322 300	343 600
22 Korn. <400 dekar korn (228), Østlandet	0,331	34 100	77 000	47 100
23 Korn (de 20 største brukene).707 daa korn, Østlandet	0,727	326 800	390 500	351 400
24 Korn/svin. 320 dekar korn + 26 avlssvin, Trøndelag	1,009	385 600	349 100	332 600
25 Sau. 133 vinterföra sauer, Vestlandet	1,437	153 600	169 300	189 100
26 Sau. 155 vinterföra sauer, Nord-Norge	1,132	274 500	306 100	336 000
27 Sau (de 25 største). 257 vinterföra sauer, landet	1,690	254 000	288 200	315 300
28 Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr, landet	2,633	368 500	365 900	391 100

2 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 28 referansebruk presentert i de to tabellene 3 og 4 nedenfor.

Til årets beregninger har Budsjettnemnda hatt en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vurderte både ulike alternative utvalgsriterier for og eventuelle endringer i antallet av referansebrukene med korn. Datagrunnlaget (driftsgranskingsmaterialet) gir imidlertid begrensninger for hva som er mulig. Nemnda vedtok å beholde referansebrukene nr. 2 og 22 uendret, og å endre utvalgsriteriene for referansebruk nr. 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I 2011 ble det tatt inn ett nytt referansebruk, referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon». Dette referansebruket er gruppen av de rene melkesamdriftene i driftsgranskingsmaterialet. I 2007 ble det tatt inn et kapittel med noen resultater fra en analyse av driftsøkonomien i samdrifter i norsk melkeproduksjon som i sin helhet bygget på NILF-notat 2007-3 «Samdrifter i melkeproduksjon 2005». Selv om det nå er tatt inn et eget referansebruk med melkesamdriftene, er det nevnte kapitlet beholdt og oppdatert med resultater fra «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2012», NILF 2013.

Det ble i 2011 også gjort endringer i utvalgsriteriene for referansebrukene 12-14. Referansebruk nr. 12 og nr. 13 består nå henholdsvis av de 1/3 minste og de 1/3 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet. Referansebruk nr. 14 består nå av de 25 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet.

I 2007 ble det tatt inn to nye referansebruk, referansebruk 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter» og referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt». Kapitlet med en kort beskrivelse av gruppen av Debio-godkjente bruk med økologisk melkeproduksjon, er likevel beholdt.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 3) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskningene (tabell 4).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 3. Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2012
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	320
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	96
3	Sau. 153 vinterföra sauer	Landet	100
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgeiter	Landet	21
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	36
6	Egg og planteprodukter. 7008 høner + 256 dekar korn	Landet	16
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	16
8	Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr	Landet	39
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	26
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjørfe-slakt	Landet	15

Tabell 4. Oversikt over referansebrukene. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2012
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	28
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	107
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	107
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	25
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	25
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandets andre bygder	47
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	20
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	30
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	70
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	68
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	60
22	Korn. <400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	57
23	Korn (de 20 største brukene). 707 daa korn	Østlandet	20
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 26 avlssvin	Trøndelag	27
25	Sau. 133 vinterføra sauer	Vestlandet	24
26	Sau. 155 vinterføra sauer	Nord-Norge	20
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f.sauer	Landet	25
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	31

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2012. Basisåret i beregningene er 2012, og disse tallene er som regel regnet fram til 2013 etter registrert prisutvikling i totalkalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2014 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i totalkalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når volumframregninger fra regnskapsåret 2012 er inkludert.

For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 3). Det kan være vanskelig å skille mellom effekter som skyldes geografi, effekter som skyldes struktur og effekter som skyldes driftsmåte (økologisk melk) når driftsgranskingsbrukene deles videre inn etter geografi, i størrelsesgrupper og etter driftsmåte. Samtidig er det slik at utslagene av tiltak på ulike driftsstørrelser er den effekten som forhandlingspartene selv enklest kan regne på ved hjelp av kalkyler. Ut fra dette er geografi prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner (tabell 4).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne utredningen, men er å finne på internettadressen:

http://www.nilf.no/budsjettnemnda_for_jordbruket/grunnlagsmateriale_til_jordbruksforhandlingene_1

3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE

3.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra om lag 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å jevne ut tilfeldige avlingsvariasjoner (normalisere) for kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se avsnitt 4.3).

3.2 Tilskuddsberegning

Når vi regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av bruk i driftsgranskingene, vil ingen av driftsgranskingsbrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med *satsendringene* som gjelder for den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene må reflektere de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

3.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

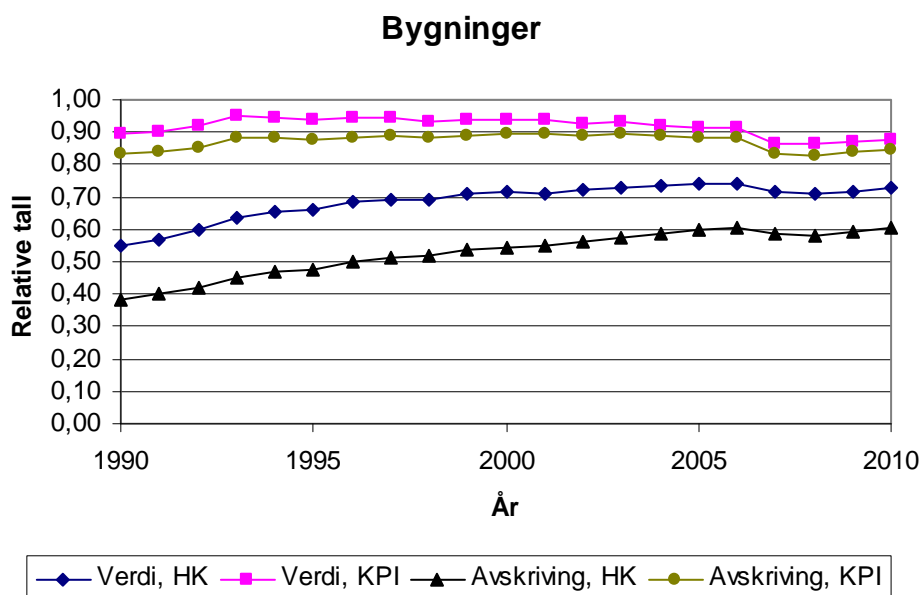
I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid. Det regnes med en forventet levetid på 15 år for maskiner og biler, 20 år for grøfter og faste vanningsanlegg og 30 år for driftsbygninger.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldogprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

3.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning

I figuren nedenfor er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi som er nasjonalregnskapets prinsipp, er satt til 1,00. I Totalkalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). Det gir for bygninger verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelsesprinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historiske kostnad. For bygninger som har lang levetid betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60-70 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivningsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I Totalkalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

3.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringen ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i Driftsgranskingene og Referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldogprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygger en driftsbygning med inventar til 5 mill. kroner i 2000. En annen bedrift bygger eksakt samme bygning ti år senere. I følge prisindeksen vil byggekostnaden ha økt med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 vil være nesten 80.000 kroner høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det føres lineær avskrivning. Dersom avskrivningen gjøres etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivingssats for bygning og inventar er 6 prosent, blir forskjellen om lag 145.000 kroner.

Tabell 5. Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis 2000 og 2010. Kroner per foretak

	Bygd i 2000	Bygd i 2010	Differanse
Lineær avskrivning i 2010	166 700	246 200	-79 500
Saldoavskrivning i 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsvis lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndele foretakene etter størrelse. Nedenfor er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Referansebruk nr. 12 med 13 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn referansebruk nr. 14 med 54 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid, kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 6 viser vesentlig større fall i antall arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er derfor mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 6. Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomfang. Regnskapsåret 2012

	Referansebruksnummer			
	12	1	13	14
Antall årskyr	13	24	37	54
Sum avskrivninger, kroner	83 596	145 475	233 437	351 310
Sum kostnader, kroner	686 051	1 175 340	1 777 637	2 488 359
Sum arbeidstimer	2927	3588	4217	4457
Avskrivninger, kroner per årsku	6 239	6 138	6 309	6 567
Sum kostnader, kroner per årsku	51 198	49 592	48 044	46 511
Kostnader inkl. fam. arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kroner per årsku	84 245	72 934	66 180	61 384
Sum arbeidstimer per årsku	218	151	114	83
Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner	376 987	552 021	713 026	866 291
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kroner	237 629	283 857	311 959	358 606

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per båsplass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 6 er derfor ikke som forventet. Dette illustrerer forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familens arbeid til 169 kroner per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 13 årskyr har da en total kostnad per årsku som er 37 prosent høyere enn referansebruket med 54 årskyr.

3.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

3.7 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK

4.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskningene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskningene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

4.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1845 timer i et årsverk.

4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebrukene 7 og 10 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 7. Beregnet normalårsavling for poteter på referansebruk 7 og 10 i 2012. Kg/daa

Ref. bruk	Område	2012
7	Landet	2 491
10	Landet	2 024

I tabellen under er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2012 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2003-2012, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer. Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Kornavlingene på referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon», som var nytt i 2011, er normalisert med gjennomsnittet av forholdstallene for de av referansebrukene nr. 1-10 med

beregnet normalårsavling for det aktuelle kornslaget. Dette ble gjort også i de tre foregående års beregninger. Årsaken er at referansebruket ikke har lange nok egne avlingsserier.

Tabell 8. Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2012 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Ref. bruk	Bygg	Havre	Hvete
	2012	2012	2012
1	328		
2	412	418	456
5	393	434	485
6	370	373	409
7	473	424	505
8	340		
10	448	355	440
13	322		
14	366		
15	315		347
19	231		
20	385		
22	401	404	439
23	448	449	470
24	392	325	
28	429		

4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

For mange fruktdyrkere var året 2012 et avlingsmessig bra år. Avlingene lå over middel for siste tiåret for epler, pærer og moreller. For plommer var avlingene svakere enn tiårsmiddelet. Epleavlingene lå på 1 158 kg per dekar i snitt, det er 16 prosent over et normalår. Pæreavlingene lå på 564 kg per dekar, det er 6 prosent over gjennomsnittet selv om det var en stor nedgang fra 2011. Avlinger på plommer var lavt i også i 2012, og lå 31 prosent under normalavling. Det var en nedgang på 9 prosent fra året før. Morellavlingen økte med

23 prosent sammenliknet med 2011. Dette er 8 prosent over gjennomsnittet for de siste ti årene.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

4.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeendringer på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

5 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE

5.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer låses fast i framregningsperioden, det vil si 2013 og 2014, er det gjort separate volumframregninger fra regnskapsåret 2012.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomsfang/-bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. Stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg vil direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser.

For å unngå at ekstreme avlingsår skal gi store endringer i beregningsresultatene fra ett år til det neste ved beregningen av planteproduksjonsinntektene for driftsformene korn og korn/svin, legges stigningskoeffisienten for avling hentet fra beregningen av normalårsavling, til grunn. Beregningen av normalårsavlingen er gjort på 12 års glidende gjennomsnitt av avling i kg per dekar for landet. Værforholdene i enkeltår sier lite om den langsiktige volumutviklingen i kornproduksjonen. Med en lengre serie begrenses utslaget av spesielt gode eller dårlige avlingsår.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

I tabell 9 er det vist hvilket detaljeringsnivå (aggregeringsnivå) og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

Tabell 9. Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er brukt ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon	
Korn, korn/svin	Stigningskoeffisient fra NILFs normalårsavlingsberegninger
Øvrige referansebruk	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon	
Melk/storfeslakt	Sammenveid indeks for melk og storfekjøtt inkl. grunntilsk.
Sau	Sammenveid indeks for sau- og lammekjøtt inkl. grunn-tilskudd og ull
Korn/svin	Sum gris
Korn	Sum husdyrprodukt
Tilskudd	
Korn	Benytter arealtrenden
Øvrige referansebruk	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader	
Korn	Sammenv. indeks handelsgjødsel og kalk (20 %), andre kostnader ved planteproduksjon (60 %) og vedlikehold (20 %)
Korn/svin	Sammenv. indeks kraftfôr (50 %) og andre kostnader (50 %)
Øvrige referansebruk	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

For raskere å fange opp endringer og få med flere jordbruksbedrifter i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda (med unntaket for korn) begrenset periodelengden til 8 år. I tabellen nedenfor er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 10. Antall bruk med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	2005–2012
Melk og storfeslakt	1	175
Korn	2	52
Sau	3	40
Korn/gris	5	23

Volumframregningene fra regnskapsåret 2012 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (korn/gris). Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4, 11–21 og 28 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 7, 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9, 25–27 regnes ut fra volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6, 10 og 24 regnes ut fra volumframregningene for korn/gris (nr. 5).

5.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne lineær trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2005–2012 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2012–2014, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år. Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

5.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabellen nedenfor er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3 og 5 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 11. Volumendringer, i 2012-priser og 1845 timer per årsverk

	Trend (årlig endring, 2012–priser) ¹						Per årsverk	
	Plante- prod. kr/bruk	Husdyr- prod. kr/bruk	Direkte tilskudd kr/bruk	Kostnader eks. kapital kr/bruk	Arbeids- forbruk timer/bruk	Innt-kostn (eks avskr.) + tilsk. kr/bruk	Med eff. av endret arb.forbruk	
Melk og storfeslakt	1	700	32 300	14 400	29 800	13	17 600	8 000
Korn	2	800	–300	200	1 900	–17	–1 200	–900
Sau	3	–12	–1 700	13 200	3 200	6	8 400	5 900
Korn/svin	5	2 200	33 900	–2 100	19 400	15	14 600	7 700

¹⁾ Prinsipielt burde avskrivninger også vært tatt med i beregningen, men de er det ikke på grunn av manglende spesifikasjoner i datagrunnlaget

For melkeproduksjonsbrukene gir beregningene en økning på 8 000 kroner per årsverk, det samme som ved beregningene i fjor. Trenden for husdyrinntekter per bruk øker med 2 300 kroner og for direkte tilskudd med 1 600 kroner sammenlignet med beregningene i fjor. Tilsvarende øker trenden for kostnader med 3 300 kroner per bruk i årets beregninger. Trenden for arbeidsforbruket øker med 13 timer per bruk, likt som ved beregningene i fjor.

For bruk med driftsformen sau gir årets beregninger en økning på 5 900 kroner per årsverk mot en økning på 8 200 kroner per årsverk i fjor. Trendene for direkte tilskudd går ned med 600 kroner per bruk mens trenden for husdyrprodukter går ned med 2 300 kroner per bruk sammenlignet med beregningene i fjor. Beregnet trend for kostnader er 1 000 kroner lavere per bruk i årets beregninger sammenlignet med beregnet trend i fjor. Trenden for arbeidsforbruket øker med 6 timer per bruk, likt som ved beregningene i fjor.

For bruk med driftsformen korn gir årets beregninger en nedgang på 900 kroner per årsverk. Beregningene i fjor ga en nedgang på 2 200 kroner per årsverk. I kornproduksjonen er trenden for inntektene fra planteproduksjonen lavere enn ved beregningene i fjor. Normalårsavlingens stigningskoeffisient for 2012 gir en årlig avlingsøkning for korn i alt på 0,4 kg per dekar, ned fra 1,6 kg per dekar i fjor. Arealet på de 52 brukene som var med i hele perioden 2005-2012 var i gjennomsnitt 374 dekar mot 364 dekar ved beregningen i fjor. En har brukt Totalkalkylens pris på 2,25 kroner per kg for korn i alt. Dette gir 337 kroner per bruk i årlig inntektsøkning som følge av avlingsøkning. I tillegg kommer endringen i arealet på brukene. Arealtrenden er positiv med 0,54 dekar per år. Med en normalårsavling på 403 kg per dekar og kornpris på 2,25 kroner per kg blir inntektsøkningen på 491 kroner per bruk fordi arealet øker. I alt blir trenden for inntekter i planteproduksjonen avrundet 800 kroner per bruk, som er en nedgang på 700 kroner siden fjorårets beregning. Beregningen av trenden for direkte tilskudd var ny ved beregningene i fjor. En benytter samme arealtrend som for planteproduksjonen, og multipliserer med satsen for arealstøtte i 2012 på 425 kroner per dekar. Denne utgjøres av sum kulturlandskaps-, areal-, RMP- og SMIL-tilskudd for landet. Satsen for kulturlandskapstilskuddet er 191 kroner per dekar og arealtilskuddet 155 kroner per dekar etter vekting med kornarealet i de ulike sonene. For RMP og SMIL har en regnet med 69 kroner per dekar. Etter bruk av den sammenveide indeksen for kostnader blir trenden nå 1 900 kroner per bruk, 900 kroner lavere enn for perioden 2004-2011 (fjorårets beregninger). Når man summerer alle inntekter og kostnader blir det en årlig nedgang på 1 200 kroner per bruk.

For driftsformen korn/svin gir beregningene en volumøkning på 7 700 kroner per årsverk. Tilsvarende tall i fjor var en økning på 15 400 kroner per årsverk. Trenden for inntektene fra planteproduksjonen går ned med 500 kroner per bruk mens trenden for husdyrinntekter per bruk går ned med 20 100 kroner og for direkte tilskudd med 3 300 kroner sammenlignet med beregningene i fjor. Beregnet trend for kostnader er 10 800 kroner lavere per bruk i årets beregninger sammenlignet med beregnet trend i fjor.

I de to tabellene nedenfor er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2013-priser og 2014-priser.

Tabell 12. Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2012 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kroner per årsverk

		2013	2014	
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	7 800	16 000
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	-100	-500
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	6 100	13 200
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgaier	Landet	8 100	16 600
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	6 700	12 600
6	Egg og planteprodukter. 7008 høner + 256 dekar korn	Landet	8 900	16 900
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	-200	-1 400
8	Storfeslakt/ammekyr. 29 ammekyr	Landet	7 700	16 700
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	9 400	20 400
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjorfeslakt	Landet	8 500	16 100

Tabell 13. Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2012 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kroner per årsverk

		2013	2014	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	8 400	17 200
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	6 500	13 400
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	8 600	17 600
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	9 900	20 300
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	8 500	17 500
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandets andre bygder	8 000	16 400
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	9 300	19 200
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	7 100	14 600
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	7 200	14 800
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	7 700	15 800
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	8 000	16 400
22	Korn. < 400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	0	-100
23	Korn (de 20 største brukene). 707 dekar korn	Østlandet	-200	-1 000
24	Korn og korn/svin. 320 daa korn + 26 avlssvin	Trøndelag	7 900	14 900
25	Sau. 133 vinterfôra sauer	Vestlandet	4 700	10 100
26	Sau. 155 vinterfôra sauer	Nord-Norge	8 500	18 400
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f.sauer	Landet	8 000	17 300
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	9 300	19 200

Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for blant annet referansebruk 22 og 23. Årsaken til svakere volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to er henholdsvis 277 200 kroner per årsverk og 14 900 kroner per årsverk.

6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE

6.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalkalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2012 er lik den beregnede budsjettprisen for 2013 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2012/2013. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2013 lik budsjettprisen for 2014 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2014 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2013.

6.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på alle referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper.

Det er grunn til å tro at de oppnådde prisene det enkelte år i en viss grad vil variere med totalavlingen for landet. Totalavlingen er videre et produkt av både areal og avlingsnivå. Potetprisene her i landet kan også delvis være avhengig av potethøsten i andre land i det enkelte år. Det er derfor ikke opplagt at en potetpris regnet fram på grunnlag av oppnådde priser tidligere år, vil gi en riktig normalpris for regnskapsåret. En vurdering i 2001 av ulike sammenhenger der priser, avlingsnivå og totalavlinger for poteter fra driftsgranskingene, totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper ble satt opp, viste ingen entydige sammenhenger mellom priser og avlingstall eller totalproduksjon. Prisnivået i driftsgranskingene viste relativt godt samsvar med prisnivået for posten «Sum poteter» i totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper.

6.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2012 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket. Prisene er uten pristilskudd, dvs. at grunntilskudd og distriktstilskudd er skilt ut.

Framregningen fra 2012 blir gjort på grunnlag av utviklingen i totalkalkylens melkepris. I totalkalkylen føres etterbetalingen på det året den er opptjent. Det betyr at etterbetalinger som ble utbetalt til melkeprodusentene for eksempel i 2013, i totalkalkylen er ført som etterbetaling i 2012 (opptjeningsåret). Det ble fra og med beregningene i 2011 vedtatt å korrigere for denne ulike periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene. Periodiseringsforskjellen er hovedforklaring til at melkeprisen i driftsgranskingene for 2012 er 12 øre per liter høyere enn i totalkalkylen. Dette skyldes at totalkalkylen har 26 øre i etterbetaling for opptjeningsåret 2012 i 2012-prisen, mens driftsgranskingene har 42 øre fra opptjeningsåret 2011, utbetalt i 2012. Det gir 16 øre i forskjellig nivå mellom melkeprisene. Tabellen nedenfor viser melkeprisen og den ulike periodiseringen av etterbetalingene i de to beregningssystemene.

Tabell 14. Melkepris og periodisering av etterbetaling. Kroner per liter

	2010	2011	2012	2013	2014
Melkepris i totalkalkylen	4,45	4,69	4,73	4,78	4,96
Herav etterbetaling	0,23	0,42	0,26	0,26	0,31
Melkepris driftsgr./Referansebruk 1	4,41	4,50	4,85	4,74	4,87
Herav etterbetaling	0,19	0,23	0,42	0,26	0,26

Tabellene under viser framregningen av melkeprisen på referansebruk 1 i årets beregninger.

Tabell 15. Melkeprisen på referansebruk 1 i 2012 og 2013. Kroner per liter

	2012	Utvikling fra 2012 til 2013	2013
Melkepris referansebruk 1	4,85		
+ endring melkepris, totalkalkylen		0,05	
- endring i etterbetaling, totalkalkylen		0,00	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		- 0,16	
= netto forskjell i utvikling fra 2012 til 2013		= - 0,11	
Melkepris referansebruk 1			4,74

Tabell 16. Melkeprisen på referansebruk 1 i 2013 og 2014. Kroner per liter

	2013	Utvikling fra 2013 til 2014	2014
Melkepris referansebruk 1	4,74		
+ endring melkepris, totalkalkylen		0,18	
- endring i etterbetaling, totalkalkylen		0,05	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		0,00	
= netto forskjell i utvikling fra 2013 til 2014		= 0,13	
Melkepris referansebruk 1			4,87

6.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

6.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

6.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i totalkalkylen anslår en at prisene vil øke med 2,13 prosent fra 2012 til 2013 og med 2,30 prosent fra 2013 til 2014. I relative tall blir dette:

$$2012 = 100,0 \quad 2013 = 102,1 \quad 2014 = 104,5$$

7 TILSKUDD

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

7.1 Pristilskudd

7.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen.

Tabell 17. Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2012	2013	2014
Geitemelk	311,00	311,00	326,00
Sauerkjøtt	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00

7.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 18. Satser for distriktstilskudd. Øre per liter

Sone	2012	2013	2014
A ¹	0	0	0
B	11	12	12
C	28	30	31
D	39	42	44
E	49	52	54
F	62	65	67
G	87	90	92
H	108	111	113
I	166	169	171
J	175	178	180

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

7.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabellene nedenfor.

Tabell 19. Satser for distriktstilskudd kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2012	2013	2014
1	0	0	0
2	455	455	455
3	705	735	735
4	1 100	1 130	1 130
5	1 160	1 190	1 190

Tabell 20. Satser for distriktstilskudd kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2012	2013	2014
1	0	0	0
2	455	455	455
3	705	735	735
4	1 300	1 330	1 330
5	1 350	1 380	1 380

Tabell 21. Satser for distriktstilskudd kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2012	2013	2014
1	0	0	0
2	0	0	0
3	0	0	0
4	510	510	510
5	540	540	540
Vestlandet og Agder-fylkene ¹	110	110	110

1) Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Aust-Agder og Vest-Agder

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppjøret i 2011 ble satsen for Trøndelag redusert til 22 øre per kg mens satsene for de øvrige distriktene ble beholdt uendret på henholdsvis 105 øre per kg for Nord-Norge og 45 øre per kg for Vestlandet. Ved jordbruksoppjørene i 2012 og 2013 ble de tre satsene beholdt uendret. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

7.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt

Ved jordbruksoppkjøret 2013 ble det etablert et nytt kvalitetstilskudd for alt storfeslakt med kvalitet O og bedre, med unntak av slaktekategorien «Ku». Det nye tilskuddet skal utbetales via slakteriene til produsent for slakt levert fra og med januar 2014.

Tabell 22. Satser for kvalitetstilskudd storfekjøtt. Kroner per kg

	2012	2013	2014
Storfeslakt ¹ , kvalitet O og bedre	0,00	0,00	3,70

1) Med unntak av slaktekategori «Ku» utenom «Ung ku»

7.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon og til foretak med spesialisert kjøttfeproduksjon. Foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttfeproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner.

Tabell 23. Driftstilskudd per foretak. Kroner per foretak per år og kroner per dyr per år

	2012	2013	2014
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>			
Sør-Norge ¹	111 000	116 000	122 000
Sør-Norge Jæren	106 000	109 000	115 000
Nord-Norge	117 000	122 000	130 000
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>	117 000	122 000	130 000
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>			
Sør-Norge ¹ , kroner per ku	22 200	23 200	24 400
Sør-Norge Jæren, kroner per ku	21 200	21 800	23 000
Nord-Norge, kroner per ku	23 400	24 400	26 000
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kroner per geit</i>	4 333	4 519	4 815
<i>Samdrift kumelk, 2 medlemmer</i>			
Sør-Norge ¹	111 000	116 000	122 000
Sør-Norge Jæren	106 000	109 000	115 000
Nord-Norge	117 000	122 000	130 000
<i>Spesialisert kjøttfeproduksjon</i>			
50(40 ²) ammekyr eller flere	117 000	110 000	114 000
6-49(39 ²) ammekyr, kroner per ammeku ³	2 340	2 750	2 850

2) Unntatt Jæren

3) Fra og med år 2013

4) Regnet fra første ammeku

I referansebruksberegningene er ordningen med differensierte satser regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk fra de ulike områdene som inngår i det enkelte referansebruk.

7.3 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr er avgrenset til maksimalt kr 275 000 per søker for 2012 og kr 280 000 per søker for 2013 og 2014. Ved jordbruksoppgjøret i 2014 ble tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som en egen produksjonstilskuddsordning som ikke lenger skal omfattes av maksimalbeløpsavgrensingen for tilskudd til husdyr.

Tilskudd til husdyr utbetales to ganger i året etter søknad 20.01 og 20.08. Ved søknad 20.08 kommer utbetalingene først i februar neste år. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppgjøret 2012/2013 ble derfor først utbetalt i 2013 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.2012, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.2012 er tatt med i tilskuddet for andre halvår 2013.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for de to regnskapsårene og vedtatte satser for budsjettåret.

Tabell 24. Tilskudd til husdyr 2012, 2013 og 2014

Dyreslag	Intervall	Sats, kroner per dyr per år		
		2012	2013	2014
Melkeku	1 – 16	3 968	4 028	4 028
	17 – 25	2 012	2 072	2 072
	26 – 50	800	860	860
Storfe	1 – 250	800	800	800
Melkegeit	1 – 125	1 320	1 400	1 400
	126 – 250	512	512	512
Ammeku	1 – 25	4 080	4 080	4 080
	26 – 50	1 670	2 170	2 170
	>50		500	500
Sau og ammegeit, Over 1 år per 1. januar	1 – 50	1 105	1 180	1 326
	51 – 100	894	924	1 070
	101 – 200	347	347	347
	201 – 300	210	210	210
Utegangersau (alle)	1 – 300	210	210	210
Lammeslakt ²	Kvalitet O og bedre	185	206	206 ²
	Kvalitet O-	0	0	0
	Kvalitet P+, P og P-	0	0	0
Kjeslakt ²	Over 3,5 kg	80	80	80 ²
Avlsgris Sør-Norge ¹	1 – 35	765	765	915
Avlsgris Jæren	1 – 35	615	615	765
Avlsgris Nord-Norge	1 – 35	1 052	1 052	1 202
Slaktegris ¹	1 – 1400 ³	20	20	23
Slaktegris Jæren	1 – 1400 ³	16	16	19
Verpehøner Sør-Norge	1 – 5000	10	10	10
Verpehøner Nord-Norge	1 – 1000	24	24	24
Verpehøner Nord-Norge	1001 – 5000	10	10	10

1) Unntatt Jæren

2) Fra og med 2014 er tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som egen ordning innenfor produksjonstilskuddene og skal fra da heller ikke lenger omfattes av maksimalbeløpsbegrensingen for tilskudd til husdyr

3) For 87,25 % i intervallet i 2012 og 86,95 % i intervallet i 2013

Satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabellen nedenfor, med utbetalte satser for de to regnskapsårene og vedtatte satser for budsjettåret. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 24 foran.

Tabell 25. Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon 2012, 2013 og 2014. Kroner per dyr per år

Dyreslag	2012		2013		2014	
	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7
Melkeku	2 000	2 252	2 400	2 702	2 400	2 702
Ammeku	1 265	1 640	1 518	1 968	1 518	1 968
Andre storfe	335	470	402	564	402	564
Melkegeit og ammegeit	135	155	162	186	162	186
Sau over 1 år pr 1. januar	285	345	342	414	342	414
Lammeslakt	40	40	40	40	40	40
Avlsgris	335	335	402	402	402	402
Slaktegris	217	217	260	260	260	260

7.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 01.01.1996. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble maksimalbeløpet hevet til 66 600 kr og satsene per dyr økt med 4 prosent (satsen for ammeku ble økt særskilt med vel 12 prosent). Ved jordbruksoppgjøret i 2012 ble maksimalbeløpet hevet til 69 000 kr og satsene per dyr økt med 3,5 prosent. Ved jordbruksoppgjøret i 2013 ble maksimalbeløpet hevet til 72 000 kr og satsene per dyr økt med 3,9 prosent.

7.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 250 til 1 300 kroner og ved jordbruksoppgjøret i 2012 fra 1 300 til 1 400 kroner. Ved jordbruksoppgjøret i 2013 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 400 til 1 500 kroner.

7.6 Areal - og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2012, 2013 og 2014 er vist i tabellene nedenfor:

Tabell 26. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2012. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone					
		1	2	3	4	5	6
Kulturlandskapstilskudd:							
Alle vekster	Alt areal	191					
Arealtilskudd:							
Grovfôr	0–250	90	0	124	233	261	291
	>250	65	0	75			291
Korn	0–800	123	175		246		
	>800	102	152		221		
Potet	Alt areal	65				915	
Grønnsaker	0–80	450				1 550	
Frukt og bær	0–40	800			1 250		
Økologisk arealtilskudd:							
Korn til modning	Alt areal	400 ¹					
Poteter	Alt areal	500					
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000					
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²					
Annet økologisk areal	Alt areal ³	50					
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250					

1) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kroner per dekar

2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 691 kroner per dekar

3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk

5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 27. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2013. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5	6	7	
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	191							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	0–250	90	0	124	233	261	291		
	>250	65	0	75				291	
Korn	0–800	123	175	246					
	>800	102	152	221					
Potet	Alt areal	65					915		
Grønnsaker	0–80	550					1 650		
Frukt og bær	0–40	1 000				1 450			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	300							
Kornkampanje	Alt areal	100 ¹							
Poteter	Alt areal	500							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000							
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²							
Annet økologisk areal	Alt areal ³	25							
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250							

- 1) Vekstsesongen 2012 med utbetaling i 2013. Gjelder bare for foretak som ikke har fått utbetalt det forhøyede tilskuddet for begge de to foregående vekstsesongene (2010 og 2011)
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 691 kroner per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 28. Sats for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2014. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5	6	7	
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	191							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	0–250	90	0	124	233	261	291		
	>250	65	0	75			291		
Korn	0–800	123	175	246					
	>800	102	152	221					
Potet	Alt areal	80					930		
Grønnsaker	0–80	550					1 650		
Frukt og bær	0–40	1 000				1 450			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	300							
Poteter	Alt areal	500							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000							
Grønngjødsling	Alt areal	500 ¹							
Annet økologisk areal	Alt areal ²	25							
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250							

- 1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødsling er 691 kroner per dekar
- 2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 3) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

7.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite ble ved jordbruksoppgjøret i 1998 skilt ut som et eget dyretilskudd og beregningen av normert areal per beitedyr falt bort. Til og med 1998 ble dette tilskuddet utbetalt som en del av areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Ved jordbruksoppgjøret 2006 ble det innført et nytt beitetilskudd fra beitesesongen 2006 med første utbetaling i februar 2007. Det nye tilskuddet omfatter alle beitedyr som beiter et minimum antall uker per år. Tilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeiter, innmarksbeiter og dyrka jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstillende minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 29. Satser for tilskudd til dyr på beite for 2012, 2013 og 2014. Kroner per dyr per år

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2012	2013	2014
Utmarksbeitetilskudd:						
Kyr, storfe, hester	Alle dyr	Alle	5	360	375	396
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	125	129	141
Beitetilskudd:						
Kyr, storfe, hest og hjort	Alle dyr	1-4	16	415	432	445
Kyr, storfe, hest og hjort	Alle dyr	5-7	12	415	432	445
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1-4	16	60	60	59
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5-7	12	60	60	59

7.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Ved jordbruksoppgjøret i 2008 ble dette generelle bunnfradraget satt ned med 1 000 kroner til 3 000 kroner per foretak per år. Ved de senere jordbruksoppgjørene, 2009-2013, har dette fradraget blitt videreført uendret.

8 FRAMREGNINGSGRUNNLAG

8.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalkalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er blir forklart i neste avsnitt. Leid arbeid er ikke en egen post i totalkalkylen fordi det der er en kostnadspost som skal få sin dekning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital». Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 7.

I tabellen nedenfor er framregningsgrunnlaget vist i to kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2012 til 2013 og fra 2013 til 2014. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i underkapitlene 8.2–8.4.

Tabell 30. Framregningssatser fra 2012 til 2013 og fra 2013 til 2014

	Endring i totalkalkylen fra 2012 – 2013 (*=nor- maliserte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %	Endring i totalkalkylen fra 2013 – 2014 (*=normali- serte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %
INNTEKTER		
Bygg	+ 19 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Havre	+ 19 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Hvete	+ 17 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Annet korn	107,5 % *	100,7 % *
Erter	110,0 %	98,8 %
Oljefrø	102,8 % *	100,0 % *
Poteter	+ 12 øre/kg *	+ 6 øre/kg *
Grovfôr	106,6 %	100,1 %
Grasfrø	115,0 %	97,3 %
Frukt og bær	109,1 % *	95,1 % *
Andre planteprodukter	102,4 %	99,8 %
Sum planteprodukter		

Storfe, melk	- 11 øre/liter	+ 13 øre/liter
Storfe, livdyr	105,6 %	101,9 %
Kuslakt	+ 250 øre/kg	+ 89 øre/kg
Annet storfeslakt	+ 250 øre/kg	+ 89 øre/kg
Økologisk storfeslakt	+ 250 øre/kg	+ 89 øre/kg
Geit, melk	- 11 øre/liter	+ 13 øre/liter
Geit, livdyr og slakt	103,6 %	100,7 %
Slaktegris	- 95 øre/kg	- 1 øre/kg
Purker og råner, livdyr og slakt	96,2 %	100,0 %
Smågris	96,2 %	100,0 %
Sau, livdyr og slakt	108,7 %	104,7 %
Sau, ull	+ 104 øre/kg	+ 7 øre/kg
Fjørfe, egg	- 77 øre/kg	- 45 øre/kg
Fjørfekjøtt	103,7 %	100,2 %
Andre inntekter husdyrhold	103,6 %	100,7 %
Sum husdyrprodukter		
Leieinntekter (maskindel)	102,1 %	102,3 %
Andre inntekter	102,1 %	102,3 %
Sum inntekter før tilskudd		

Tilskudd i alt

INNTEKTER I ALT

KOSTNADER

Såkorn	103,9 %	106,3 %
Settepoteter	104,7 %	100,7 %
Såvarer og planter	101,0 %	113,8 %
Handelsgjødsel	99,3 %	99,2 %
Kalk	97,4 %	108,1 %
Plantevernmidler	104,6 %	104,3 %
Konserveringsmidler	99,0 %	107,1 %
Kraftfôr	104,2 %	102,8 %
Annet innkjøpt fôr	104,2 %	102,8 %
Diverse til husdyrholdet	102,1 %	102,3 %
Innkjøp av dyr	103,6 %	100,7 %
Andre forbruksartikler	102,1 %	102,3 %
Sum variable kostnader		

Leid arbeid	102,3 S	103,8 S
Maskiner og redskaper, vedl.h.	102,1 %	102,0 %
Traktorer, vedlikehold	102,1 %	102,0 %
Skurtresker, vedlikehold	102,1 %	102,0 %
Yrkesbil, vedlikehold	99,7 %	101,7 %
Driftsbygninger, vedlikehold	102,8 %	102,0 %
Jord, grøfter og vannanl., vedl.h	102,8 S	102,0 S
Drivstoff	99,1 %	112,3 %
Leie av dyr	102,1 %	102,3 %
Leie av kvote	102,1 %	102,3 %
Leie av maskiner	102,1 %	102,3 %
Leie av bygninger	102,1 %	102,3 %
Jordleie	102,1 %	102,3 %
Forsikring	102,1 %	102,5 %
Elektrisk kraft	111,1 %	89,1 %
Adm. og andre faste kostnader	102,1 %	102,3 %
Sum faste kostnader		
Avskrivninger, mask. og redsk.	102,8 S	102,7 S
Avskrivninger, traktorer	101,6 S	101,8 S
Avskrivninger, skurtresker	102,1 S	102,3 S
Avskrivninger, yrkesbil	100,8 S	100,9 S
Avskrivninger, driftsbygninger	104,8 S	104,7 S
Avskrivninger, jord, veger, vann.	103,9 S	103,8 S
Avskrivninger, kontormaskiner	101,9 S	101,8 S
Sum avskrivninger		

KOSTNADER I ALT

RESULTATREGNING

Inntekter i alt		
-Kostnader i alt		
=Driftsoverskudd		
+Leid arbeid	102,3 S	103,8 S
-Jordbrukets rentekostnader	97,8 %	102,7 %
-Jordbrukets andel av kår	102,1 %	102,3 %
=Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk		
=Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012		

8.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for kapitalutstyret. Årgangsindeksene skal uttrykke prisendringen i kapitalsaldoen som avskrives. For maskiner og redskaper (20 år), traktor (20 år), skurtresker (20 år), yrkesbil (15 år) og byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

For å illustrere begrepet årgangsindeks, har en i tabellen under brukt kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 31. Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Indeks	327,6	340,1	347,2	355,8	360,2	363,0	370,7	379,2
Årgangsindeks						349,72	356,32	362,58
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,019	1,037

Årgangsindeksen for 2012 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2008-2011 pluss halvparten av indeksen for det første året (2007) og halvparten av indeksen for det siste året (2012) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2013 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2008-2013 og for år 2014 på grunnlag av årene 2009-2014.

8.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2012 = 100,0 \quad 2013 = 102,3 \quad 2014 = 106,2$$

For 2014 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,8 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå bruker.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

8.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene skal reflektere de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

9 BEREGNINGSRESULTATER

Resultater fra referansebruksberegningene 2012-2014 er presentert nedenfor.

9.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 39-42 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 43-46.

I 2012 og 2013 er det generelle fradraget 63 500 kroner og maksimalt fradrag 166 400 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 76 400 kroner forutsatt 39 prosent marginalsatt. I 2014 er det generelle fradraget 63 500 kroner og maksimalt fradrag 166 400 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 72 900 kroner forutsatt 38,4 prosent marginalsatt. Marginalsatten økte fra og med 2012 fordi trygdeavgiften for primærnæringene ble hevet fra 7,8 til 11 prosent fra og med inntektsåret 2012. Økt jordbruksfradrag er en delkompensasjon for den økte trygdeavgiften. I tillegg er tilskuddet til medlemsavgift til folketrygden omfordelt på ulike andre tilskudd. Den økte trygdeavgiften (skattekostnaden) vil ikke framkomme i beregningene, mens de kompenserende tilskuddene i form av økt jordbruksfradrag og økte tilskudd, ble i fjor beregnet å få et samlet utslag på om lag 6 100 kroner per årsverk i 2012. For nærmere omtale vises til kapittel 1.6.4. i utredning nr. 1/2014.

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

**Tabell 32. Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner per årsverk¹.
Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret
2012**

		2012	2013	2014	
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	283 900	284 900	305 800
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	125 500	169 500	142 300
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	173 000	196 200	220 900
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgeiter	Landet	294 600	299 100	319 200
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	285 200	222 200	201 400
6	Egg og planteprodukter. 7008 høner + 256 dekar korn	Landet	381 500	293 900	229 000
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	391 800	433 200	426 100
8	Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr	Landet	217 700	248 200	272 400
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	266 800	308 500	306 300
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjørfeslakt	Landet	363 800	395 300	357 600

**Tabell 33. Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner per årsverk¹.
Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret
2012**

		2012	2013	2014	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	305 100	305 800	320 800
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	237 600	241 300	258 700
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	312 000	310 400	335 400
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	358 600	351 600	380 300
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	310 300	311 300	331 600
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandets a. bygder	289 800	292 400	313 600
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rog., Jæren	339 200	332 500	360 000
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	258 600	260 100	280 900
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	261 700	262 800	282 700
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	279 400	280 800	301 000
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	289 500	290 800	312 500
22	Korn. <400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	14 900	50 000	26 100
23	Korn (20 største brukene). 707 daa korn	Østlandet	277 200	336 000	302 100
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 26 avlssv.	Trøndelag	337 000	304 300	291 400
25	Sau. 133 vinterfôra sauer	Vestlandet	132 100	147 000	166 800
26	Sau. 155 vinterfôra sauer	Nord-Norge	240 500	270 400	300 400
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f.sauer	Landet	225 700	257 900	285 000
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	339 500	336 900	363 400

¹ Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn.

Tabell 34. Resultatregning. Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

	2012	Landet 320 bruk	
		2013	2014
01 Melk og storfeslakt, 24 årskyr.			
Inntekter i alt	1660789	1678318	1731245
- Kostnader i alt	1175340	1209947	1241493
= Driftsoverskudd	485449	468371	489752
+ Leid arbeid	125817	128711	133618
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	54781	53599	55044
- Jordbr. andel av kår	4464	4559	4664
= Vederl. arb. og egenkap.	552021	538924	563662
/ Antall årsverk	1,945	1,945	1,945
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	283857	277122	289843
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	7800	16000
= Vederl. inkl. volumframregninger	283857	284922	305843
02 Korn, 337 dekar korn.			
Inntekter i alt	495739	522729	524235
- Kostnader i alt	422653	431473	444010
= Driftsoverskudd	73086	91256	80225
+ Leid arbeid	7543	7716	8011
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	23854	23339	23968
- Jordbr. andel av kår	3306	3376	3454
= Vederl. arb. og egenkap.	53469	72257	60814
/ Antall årsverk	0,426	0,426	0,426
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	125509	169611	142750
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-100	-500
= Vederl. inkl. volumframregninger	125509	169511	142250
03 Sau, 153 vinterfôra sauer.			
Inntekter i alt	661718	694230	727753
- Kostnader i alt	479106	491221	503783
= Driftsoverskudd	182612	203009	223970
+ Leid arbeid	60887	62287	64662
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	16924	16559	17005
- Jordbr. andel av kår	2134	2179	2230
= Vederl. arb. og egenkap.	224441	246558	269397
/ Antall årsverk	1,297	1,297	1,297
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	173044	190096	207705
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	6100	13200
= Vederl. inkl. volumframregninger	173044	196196	220905
04 Melkeproduksjon geit, 115 årsgeiter.			
Inntekter i alt	1316227	1331530	1372266
- Kostnader i alt	898088	924223	949095
= Driftsoverskudd	418139	407307	423171
+ Leid arbeid	154619	158175	164205
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	46439	45437	46662
- Jordbr. andel av kår	2795	2855	2920
= Vederl. arb. og egenkap.	523524	517190	537794
/ Antall årsverk	1,777	1,777	1,777
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	294572	291008	302601
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8100	16600
= Vederl. inkl. volumframregninger	294572	299108	319201

05 Svin og korn, 50 avlssvin + 357 dekar korn.	Landet	36 bruk	
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	2744265	2698011	2710378
- Kostnader i alt	2252265	2329206	2387930
= Driftsoverskudd	492000	368805	322448
+ Leid arbeid	106232	108675	112818
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	108713	106367	109234
- Jordbr. andel av kår	5033	5140	5258
= Vederl. arb. og egenkap.	484486	365973	320774
/ Antall årsverk	1,699	1,699	1,699
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	285219	215450	188841
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	6700	12600
= Vederl. inkl. volumframregninger	285219	222150	201441

06 Egg og planteprod., 7008 høner + 256 daa korn.	Landet	16 bruk	
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	2899235	2824100	2769456
- Kostnader i alt	2302442	2384184	2445711
= Driftsoverskudd	596793	439916	323745
+ Leid arbeid	129456	132433	137482
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	122107	119472	122693
- Jordbr. andel av kår	5185	5295	5417
= Vederl. arb. og egenkap.	598957	447582	333117
/ Antall årsverk	1,570	1,570	1,570
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	381455	285050	212151
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8900	16900
= Vederl. inkl. volumframregninger	381455	293950	229051

07 Poteter og korn, 130 daa poteter+429 daa korn.	Landet	16 bruk	
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1734268	1819067	1840045
- Kostnader i alt	1188107	1215515	1246685
= Driftsoverskudd	546161	603552	593360
+ Leid arbeid	81276	83145	86315
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	54339	53166	54600
- Jordbr. andel av kår	6140	6271	6415
= Vederl. arb. og egenkap.	566958	627260	618660
/ Antall årsverk	1,447	1,447	1,447
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	391774	433444	427501
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-200	-1400
= Vederl. inkl. volumframregninger	391774	433244	426101

08 Storfeslakt/ammeku, 29 ammekyr.	Landet	39 bruk	
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1096923	1145025	1185841
- Kostnader i alt	841879	864350	887553
= Driftsoverskudd	255044	280675	298288
+ Leid arbeid	69758	71362	74083
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	50714	49619	50957
- Jordbr. andel av kår	3630	3707	3793
= Vederl. arb. og egenkap.	270458	298711	317621
/ Antall årsverk	1,242	1,242	1,242
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	217712	240455	255677
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	7700	16700
= Vederl. inkl. volumframregninger	217712	248155	272377

09 Frukt og bær, 50 dekar frukt og bær.	Landet	26 bruk	
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	888611	958922	944775
- Kostnader i alt	561474	575441	593376
= Driftsoverskudd	327137	383481	351399
+ Leid arbeid	195456	199951	207574
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	14913	14591	14985
- Jordbr. andel av kår	1939	1980	2026
= Vederl. arb. og egenkap.	505741	566861	541962
/ Antall årsverk	1,895	1,895	1,895
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	266826	299073	285936
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	9400	20400
= Vederl. inkl. volumframregninger	266826	308473	306336

10 Fjørfekjøtt og planteprod., 96878 fjørfe-slakt.	Landet	15 bruk	
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	3044596	3162900	3172524
- Kostnader i alt	2650670	2747074	2808765
= Driftsoverskudd	393926	415826	363759
+ Leid arbeid	92529	94657	98266
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	76408	74759	76774
- Jordbr. andel av kår	3800	3881	3970
= Vederl. arb. og egenkap.	406247	431843	381281
/ Antall årsverk	1,117	1,117	1,117
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	363847	386772	341487
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8500	16100
= Vederl. inkl. volumframregninger	363847	395272	357587

11 Økologisk melk og storfe-slakt, 23 årskyr.	Landet	28 bruk	
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1595359	1608661	1648462
- Kostnader i alt	1094942	1128097	1160293
= Driftsoverskudd	500417	480564	488169
+ Leid arbeid	154467	158020	164044
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	46050	45056	46271
- Jordbr. andel av kår	3075	3140	3213
= Vederl. arb. og egenkap.	605759	590388	602729
/ Antall årsverk	1,985	1,985	1,985
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	305112	297370	303586
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8400	17200
= Vederl. inkl. volumframregninger	305112	305770	320786

12 Melk, 1/3 minste melkebrukene, 13 årskyr.	Landet	107 bruk	
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	998294	1010957	1042697
- Kostnader i alt	686051	705562	723537
= Driftsoverskudd	312243	305395	319160
+ Leid arbeid	87254	89261	92664
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	19813	19385	19908
- Jordbr. andel av kår	2697	2754	2818
= Vederl. arb. og egenkap.	376987	372517	389098
/ Antall årsverk	1,586	1,586	1,586
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	237629	234812	245263
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	6500	13400
= Vederl. inkl. volumframregninger	237629	241312	258663

13 Melk, 1/3 største melkebrukene, 37 årskyr.	Landet 107 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	2441832	2466466	2548099
- Kostnader i alt	1777637	1831666	1880059
= Driftsoverskudd	664195	634800	668040
+ Leid arbeid	168251	172121	178683
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	113108	110667	113650
- Jordbr. andel av kår	6312	6446	6595
= Vederl. arb. og egenkap.	713026	689808	726478
/ Antall årsverk	2,286	2,286	2,286
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	311959	301801	317845
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8600	17600
= Vederl. inkl. volumframregninger	311959	310401	335445

14 Melk, 25 største melkebrukene, 54 årskyr.	Landet 25 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	3386354	3414745	3526680
- Kostnader i alt	2488359	2566191	2635401
= Driftsoverskudd	897995	848554	891279
+ Leid arbeid	184904	189157	196368
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	209892	205362	210899
- Jordbr. andel av kår	6716	6859	7017
= Vederl. arb. og egenkap.	866291	825490	869731
/ Antall årsverk	2,416	2,416	2,416
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	358606	341716	360030
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	9900	20300
= Vederl. inkl. volumframregninger	358606	351616	380330

15 Melk og storfeslakt, 26 årskyr.	Østl. flatbygder 25 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1981400	2003220	2061517
- Kostnader i alt	1486760	1530060	1571299
= Driftsoverskudd	494640	473160	490218
+ Leid arbeid	207172	211937	220017
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	57044	55813	57318
- Jordbr. andel av kår	2389	2440	2496
= Vederl. arb. og egenkap.	642379	626844	650421
/ Antall årsverk	2,070	2,070	2,070
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	310259	302756	314143
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8500	17500
= Vederl. inkl. volumframregninger	310259	311256	331643

16 Melk og storfeslakt, 22 årskyr.	Østl. andre bygder 47 bruk		
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1576382	1594128	1645066
- Kostnader i alt	1105001	1136694	1167019
= Driftsoverskudd	471381	457434	478047
+ Leid arbeid	128862	131826	136851
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	36178	35397	36352
- Jordbr. andel av kår	7700	7864	8045
= Vederl. arb. og egenkap.	556365	545999	570501
/ Antall årsverk	1,920	1,920	1,920
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	289806	284407	297169
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8000	16400
= Vederl. inkl. volumframregninger	289806	292407	313569

17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr.	Agder/Rogal. Jæren		20 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1999058	2010074	2076285
- Kostnader i alt	1416857	1461594	1498230
= Driftsoverskudd	582201	548480	578055
+ Leid arbeid	122682	125504	130288
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	78068	76383	78442
- Jordbr. andel av kår	4156	4245	4342
= Vederl. arb. og egenkap.	622659	593356	625559
/ Antall årsverk	1,836	1,836	1,836
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	339181	323219	340761
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	9300	19200
= Vederl. inkl. volumframregninger	339181	332519	359961

18 Melk og storfesl., 20 årskyr.	Agder/Rogal.a.bygder		30 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1407640	1425216	1472914
- Kostnader i alt	1042238	1072984	1101589
= Driftsoverskudd	365402	352232	371325
+ Leid arbeid	121946	124751	129507
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	45015	44043	45231
- Jordbr. andel av kår	1697	1733	1773
= Vederl. arb. og egenkap.	440636	431207	453828
/ Antall årsverk	1,704	1,704	1,704
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	258579	253046	266321
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	7100	14600
= Vederl. inkl. volumframregninger	258579	260146	280921

19 Melk og storfeslakt, 22 årskyr.	Vestlandet		70 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1491995	1508180	1556388
- Kostnader i alt	1048800	1079931	1107481
= Driftsoverskudd	443195	428249	448907
+ Leid arbeid	105630	108059	112179
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	38382	37554	38566
- Jordbr. andel av kår	5010	5117	5234
= Vederl. arb. og egenkap.	505433	493637	517286
/ Antall årsverk	1,931	1,931	1,931
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	261724	255616	267862
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	7200	14800
= Vederl. inkl. volumframregninger	261724	262816	282662

20 Melk og storfeslakt, 26 årskyr.	Trøndelag		68 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1722736	1740789	1795939
- Kostnader i alt	1189877	1224776	1257504
= Driftsoverskudd	532859	516013	538435
+ Leid arbeid	114583	117218	121687
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	64625	63230	64935
- Jordbr. andel av kår	6224	6357	6503
= Vederl. arb. og egenkap.	576593	563644	588684
/ Antall årsverk	2,064	2,064	2,064
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	279363	273089	285221
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	7700	15800
= Vederl. inkl. volumframregninger	279363	280789	301021

21 Melk og storfeslakt, 23 årskyr.	Nord-Norge		60 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1733810	1751700	1806342
- Kostnader i alt	1217853	1253396	1284933
= Driftsoverskudd	515957	498304	521409
+ Leid arbeid	128796	131758	136781
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	78967	77263	79346
- Jordbr. andel av kår	974	995	1018
= Vederl. arb. og egenkap.	564812	551804	577826
/ Antall årsverk	1,951	1,951	1,951
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	289466	282800	296136
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8000	16400
= Vederl. inkl. volumframregninger	289466	290800	312536

22 Korn, <400 dekar korn (228 dekar korn).	Østlandet		57 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	334682	352544	354007
- Kostnader i alt	306922	313559	322319
= Driftsoverskudd	27760	38985	31688
+ Leid arbeid	1117	1143	1186
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	21053	20599	21154
- Jordbr. andel av kår	2898	2960	3028
= Vederl. arb. og egenkap.	4926	16569	8692
/ Antall årsverk	0,331	0,331	0,331
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	14875	50032	26247
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	0	-100
= Vederl. inkl. volumframregninger	14875	50032	26147

23 Korn, 20 største kornbrukene, 707 daa korn.	Østlandet		20 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1032524	1091216	1093207
- Kostnader i alt	826357	843370	869677
= Driftsoverskudd	206167	247846	223530
+ Leid arbeid	27816	28456	29541
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	29641	29001	29783
- Jordbr. andel av kår	2719	2777	2841
= Vederl. arb. og egenkap.	201623	244524	220447
/ Antall årsverk	0,727	0,727	0,727
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	277194	336175	303074
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-200	-1000
= Vederl. inkl. volumframregninger	277194	335975	302074

24 Korn og korn/svin, 320 daa korn+26 avlssvin.	Tr.lag		27 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1451061	1443934	1452686
- Kostnader i alt	1096095	1132018	1161011
= Driftsoverskudd	354966	311916	291675
+ Leid arbeid	46839	47916	49743
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	54371	53198	54632
- Jordbr. andel av kår	7540	7701	7878
= Vederl. arb. og egenkap.	339894	298933	278908
/ Antall årsverk	1,009	1,009	1,009
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	336972	296363	276510
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	7900	14900
= Vederl. inkl. volumframregninger	336972	304263	291410

25 Sau, 133 vinterfôra sauer.	Vestlandet		24 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	551340	575088	604713
- Kostnader i alt	404558	415066	425949
= Driftsoverskudd	146782	160022	178764
+ Leid arbeid	56081	57371	59558
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	10636	10406	10687
- Jordbr. andel av kår	2412	2463	2520
= Vederl. arb. og egenkap.	189815	204524	225115
/ Antall årsverk	1,437	1,437	1,437
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	132104	142341	156672
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	4700	10100
= Vederl. inkl. volumframregninger	132104	147041	166772

26 Sau, 155 vinterfôra sauer.	Nord-Norge		20 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	707383	741546	774790
- Kostnader i alt	473525	485250	497419
= Driftsoverskudd	233858	256296	277371
+ Leid arbeid	57081	58394	60620
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	17916	17529	18002
- Jordbr. andel av kår	661	675	691
= Vederl. arb. og egenkap.	272362	296486	319298
/ Antall årsverk	1,132	1,132	1,132
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	240549	261856	282003
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8500	18400
= Vederl. inkl. volumframregninger	240549	270356	300403

27 Sau, 25 største sauebrukene, 257 v.f.sauer.	Landet		25 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	1025617	1081127	1127124
- Kostnader i alt	684375	701490	719512
= Driftsoverskudd	341242	379637	407612
+ Leid arbeid	79045	80863	83946
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	34203	33465	34367
- Jordbr. andel av kår	4609	4707	4815
= Vederl. arb. og egenkap.	381475	422328	452376
/ Antall årsverk	1,690	1,690	1,690
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	225728	249902	267682
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8000	17300
= Vederl. inkl. volumframregninger	225728	257902	284982

28 Samdrift melkeproduksjon, 43 årskyr.	Landet		31 bruk
	2012	2013	2014
Inntekter i alt	3259422	3295980	3400337
- Kostnader i alt	2356336	2429891	2491939
= Driftsoverskudd	903086	866089	908398
+ Leid arbeid	129228	132200	137240
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	129056	126271	129675
- Jordbr. andel av kår	9309	9507	9726
= Vederl. arb. og egenkap.	893949	862511	906237
/ Antall årsverk	2,633	2,633	2,633
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	339509	327570	344176
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	9300	19200
= Vederl. inkl. volumframregninger	339509	336870	363376

I tabellene som følger er nivå og utvikling på tilskuddsdelen av de totale inntektene på hvert referansebruk presentert. Tabell 35 og 36 viser sum tilskudd per bruk, mens tabell 37 og 38 viser det samme per årsverk. Det totale tilskuddsnivået er vist i den første kolonnen, dvs. for basisåret. For de senere årene er endringene vist.

Tabell 35. Endring i sum tilskudd, kroner per bruk

	Sum tilskudd 2012	Endring 2012-2013	Endring 2012-2014	Endring 2013- 2014
1 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, landet	545 943	13 924	39 557	25 634
2 Korn. 337 dekar korn, landet	144 631	-62	861	922
3 Sau. 153 vinterföra sauer, landet	398 172	12 237	34 515	22 278
4 Melkeproduksjon geit. 115 årsg., landet	793 693	21 976	52 095	30 119
5 Svin/korn.50 avlss.+357 daa korn, landet	244 732	2 534	15 762	13 228
6 Egg/pl.prod.7008 høn.+256 daa k. landet	311 945	3 922	10 398	6 476
7 Potet/korn.130 daa p.+ 429 daa k., landet	224 429	1 633	5 112	3 480
8 Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr, landet	509 042	17 674	47 975	30 301
9 Frukt og bær. 50 dekar frukt/bær, landet	238 785	16 090	31 689	15 598
10 Fjærfekjøtt/pl.prod. 96878 fj.slakt, landet	132 267	3 160	6 914	3 754

Tabell 36. Endring i sum tilskudd, kroner per bruk

	Sum tilskudd 2012	Endring 2012-2013	Endring 2012-2014	Endring 2013- 2014
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	600 153	14 752	32 411	17 659
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	425 829	11 732	29 277	17 545
13 Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	660 431	19 567	57 693	38 126
14 Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	824 734	24 450	73 431	48 981
15 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Østl.fl.b.	578 532	12 042	38 670	26 628
16 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Østl.a.b	546 441	13 617	39 383	25 767
17 Melk og storfeslakt. 34 årskyr, Jæren	401 994	9 650	37 244	27 595
18 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, A/R.a.b	473 646	11 829	36 632	24 803
19 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Vestl.	508 672	15 091	38 878	23 787
20 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Tr.lag	520 333	14 832	40 665	25 833
21 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Nord-N	688 610	17 318	45 349	28 031
22 Korn. <400 dekar korn (228), Østlandet	93 607	10	670	660
23 Korn (20 største brukene). 707 daa Østl.	274 809	0	1 836	1 836
24 Korn/svin. 320 daa k.+26 avlssv., Tr.lag	213 982	1 048	9 293	8 245
25 Sau. 133 vinterföra sauer, Vestlandet	345 122	10 873	32 090	21 217
26 Sau. 155 vinterföra sauer, Nord-Norge	439 485	13 407	35 116	21 708
27 Sau (de 25 største). 257 vinterföra sauer	577 800	18 131	44 411	26 280
28 Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	808 877	28 006	75 978	47 972

Tabell 37. Endring i sum tilskudd, kroner per årsverk

	Sum tilskudd 2012	Endring 2012-2013	Endring 2012-2014	Endring 2013- 2014
1 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, landet	280 732	7 160	20 341	13 181
2 Korn. 337 dekar korn, landet	339 496	-145	2 020	2 165
3 Sau. 153 vinterfôra sauer, landet	306 990	9 435	26 611	17 177
4 Melkeproduksjon geit. 115 årsg., landet	446 588	12 365	29 312	16 947
5 Svin/korn.50 avlss.+357 daa korn, landet	144 075	1 492	9 279	7 787
6 Egg/pl.prod.7008 høn.+256 daa k. landet	198 667	2 498	6 622	4 124
7 Potet/korn.130 daa p.+ 429 daa k., landet	155 083	1 128	3 533	2 405
8 Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr, landet	409 765	14 227	38 619	24 392
9 Frukt og bær. 50 dekar frukt/bær, landet	125 982	8 489	16 719	8 230
10 Fjølfekjøtt/pl.prod. 96878 fj.slakt, landet	118 462	2 830	6 192	3 362

Tabell 38. Endring i sum tilskudd, kroner per årsverk

	Sum tilskudd 2012	Endring 2012-2013	Endring 2012-2014	Endring 2013- 2014
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	302 288	7 430	16 325	8 895
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	268 416	7 395	18 455	11 060
13 Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	288 948	8 561	25 242	16 681
14 Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	341 403	10 121	30 397	20 276
15 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Østl.fl.b.	279 422	5 816	18 677	12 861
16 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Østl.a.b	284 637	7 093	20 515	13 422
17 Melk og storfeslakt. 34 årskyr, Jæren	218 978	5 256	20 288	15 032
18 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, A/R.a.b	277 951	6 941	21 497	14 555
19 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Vestl.	263 402	7 815	20 132	12 317
20 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Tr.lag	252 105	7 186	19 702	12 516
21 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Nord-N	352 913	8 876	23 241	14 366
22 Korn. <400 dekar korn (228), Østlandet	282 659	31	2 024	1 993
23 Korn (20 største brukene). 707 daa Østl.	377 811	0	2 524	2 524
24 Korn/svin. 320 daa k.+26 avlssv., Tr.lag	212 142	1 039	9 213	8 174
25 Sau. 133 vinterfôra sauer, Vestlandet	240 192	7 567	22 333	14 767
26 Sau. 155 vinterfôra sauer, Nord-Norge	388 152	11 841	31 014	19 173
27 Sau (de 25 største). 257 vinterfôra sauer	341 899	10 729	26 279	15 551
28 Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	307 200	10 636	28 855	18 219

De to tabellene nedenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2012–2014.

Beregningen tar utgangspunkt i halvt driftsoverskudd på referansebrukene det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 39,0 på alle bruk i årene 2012 og 2013 og med skatteprosent 38,4 på alle bruk i år 2014 (jf. utredning nr. 1/2014 kapittel 1.9).

Tabell 39. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per bruk

			2012	2013	2014
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	60 400	58 900	58 000
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	16 800	20 900	17 600
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	34 000	35 800	35 900
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgeiter	Landet	54 500	53 600	52 500
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	61 000	50 200	44 100
6	Egg og planteprodukter. 7008 høner + 256 dekar korn	Landet	70 100	56 400	44 200
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	65 700	70 700	66 700
8	Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr	Landet	40 300	42 600	42 100
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	46 600	51 500	46 500
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjørfeslakt	Landet	52 400	54 300	47 500

Tabell 40. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per bruk

			2012	2013	2014
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	61 700	60 000	57 900
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	45 300	44 700	43 800
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	76 000	73 400	72 900
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	76 400	76 400	72 900
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	61 200	59 300	58 100
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandets a. bygder	59 200	58 000	57 100
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rog., Jæren	68 800	65 900	65 400
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	49 900	48 800	48 200
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	56 700	55 400	54 600
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	64 500	63 100	62 100
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	63 100	61 500	60 700
22	Korn. <400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	6 400	8 900	6 900
23	Korn (20 største brukene). 707 daa korn	Østlandet	36 100	39 700	35 900
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 26 avlssv.	Trøndelag	49 000	45 300	41 500
25	Sau. 133 vinterfôra sauer	Vestlandet	30 900	32 000	32 100
26	Sau. 155 vinterfôra sauer	Nord-Norge	38 500	40 400	40 400
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f.sauer	Landet	47 800	51 200	51 200
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	76 400	76 400	72 900

I de to tabellene nedenfor er beregnet utslag av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 41. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per årsverk

			2012	2013	2014
1	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Landet	31 100	30 300	29 800
2	Korn. 337 dekar korn	Landet	39 400	49 200	41 300
3	Sau. 153 vinterfôra sauer	Landet	26 200	27 600	27 700
4	Melkeproduksjon geit. 115 årsgeiter	Landet	30 700	30 200	29 500
5	Svin og korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	35 900	29 600	26 000
6	Egg og planteprodukter. 7008 høner + 256 dekar korn	Landet	44 700	35 900	28 200
7	Poteter og korn. 130 dekar poteter + 429 dekar korn	Landet	45 400	48 900	46 100
8	Storfeslakt/ammekyr. 29 ammekyr	Landet	32 500	34 300	33 900
9	Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær	Landet	24 600	27 200	24 500
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 96 878 fjorfeslakt	Landet	47 000	48 700	42 600

Tabell 42. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per årsverk

			2012	2013	2014
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	31 100	30 200	29 200
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	Landet	28 600	28 200	27 600
13	Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	Landet	33 300	32 100	31 900
14	Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	Landet	31 600	31 600	30 200
15	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Østlandets flatbygder	29 600	28 700	28 100
16	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Østlandets a. bygder	30 800	30 200	29 700
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rog., Jæren	37 500	35 900	35 600
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	29 300	28 600	28 300
19	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Vestlandet	29 400	28 700	28 300
20	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Trøndelag	31 300	30 600	30 100
21	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Nord-Norge	32 300	31 500	31 100
22	Korn. <400 dekar korn (228 dekar korn)	Østlandet	19 200	27 000	21 000
23	Korn (20 største brukene). 707 daa korn	Østlandet	49 600	54 600	49 300
24	Korn og korn/svin. 320 daa + 26 avlssv.	Trøndelag	48 600	44 900	41 200
25	Sau. 133 vinterfôra sauer	Vestlandet	21 500	22 300	22 400
26	Sau. 155 vinterfôra sauer	Nord-Norge	34 000	35 700	35 600
27	Sau (de 25 største brukene). 257 v.f.sauer	Landet	28 300	30 300	30 300
28	Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	Landet	29 000	29 000	27 700

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 43. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012

	Årsverk	2012	2013	2014
1 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, landet	1,945	314 900	315 200	335 700
2 Korn. 337 dekar korn, landet	0,426	164 900	218 700	183 500
3 Sau. 153 vinterfôra sauer, landet	1,297	199 300	223 800	248 600
4 Melkeproduksjon geit. 115 årsgeiter, landet	1,777	325 300	329 300	348 700
5 Svin/korn. 50 avlssvin + 357 dekar korn, landet	1,699	321 100	251 700	227 400
6 Egg/planteprod.7008 høner + 256 dekar korn, landet	1,570	426 100	329 900	257 200
7 Potet/korn. 130 dekar poteter + 429 daa korn, landet	1,447	437 200	482 100	472 200
8 Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr, landet	1,242	250 200	282 400	306 300
9 Frukt og bær. 50 dekar frukt og bær, landet	1,895	291 400	335 700	330 900
10 Fjørfe kjøtt/planteprodukter. 96 878 fjørfe slakt, landet	1,117	410 800	443 900	400 200

Tabell 44. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012

	Årsverk	2012	2013	2014
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr, landet	1,985	336 200	336 000	350 000
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr, landet	1,586	266 200	269 500	286 300
13 Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr, landet	2,286	345 200	342 500	367 300
14 Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr, landet	2,416	390 200	383 200	410 500
15 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Østlandets flatbygder	2,070	339 800	339 900	359 700
16 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Østl. andre bygder	1,920	320 600	322 600	343 300
17 Melk og storfeslakt. 34 årskyr, Agder/Rogal. Jæren	1,836	376 700	368 400	395 600
18 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, Ag./Ro. andre bygder	1,704	287 900	288 800	309 200
19 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Vestlandet	1,931	291 100	291 500	311 000
20 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Trøndelag	2,064	310 600	311 300	331 100
21 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Nord-Norge	1,951	321 800	322 300	343 600
22 Korn. <400 dekar korn (228), Østlandet	0,331	34 100	77 000	47 100
23 Korn (de 20 største brukene).707 daa korn, Østlandet	0,727	326 800	390 500	351 400
24 Korn/svin. 320 dekar korn + 26 avlssvin, Trøndelag	1,009	385 600	349 100	332 600
25 Sau. 133 vinterfôra sauer, Vestlandet	1,437	153 600	169 300	189 100
26 Sau. 155 vinterfôra sauer, Nord-Norge	1,132	274 500	306 100	336 000
27 Sau (de 25 største). 257 vinterfôra sauer, landet	1,690	254 000	288 200	315 300
28 Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr, landet	2,633	368 500	365 900	391 100

Tabell 45. Endring i vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012

	Kroner pr årsverk 2012	Endring 2012-2013	Endring 2013- 2014	Endring 2012-2014
1 Melk og storfeslakt. 24 årskyr, landet	314 900	300	20 500	20 800
2 Korn. 337 dekar korn, landet	164 900	53 800	-35 200	18 600
3 Sau. 153 vinterföra sauer, landet	199 300	24 500	24 800	49 300
4 Melkeproduksjon geit. 115 årsg., landet	325 300	4 000	19 400	23 400
5 Svin/korn.50 avlss.+357 daa korn, landet	321 100	-69 400	-24 300	-93 700
6 Egg/pl.prod.7008 høn.+256 daa k. landet	426 100	-96 200	-72 700	-168 900
7 Potet/korn.130 daa p.+ 429 daa k., landet	437 200	44 900	-9 900	35 000
8 Storfeslakt/ammeku. 29 ammekyr, landet	250 200	32 200	23 900	56 100
9 Frukt og bær. 50 dekar frukt/bær, landet	291 400	44 300	-4 800	39 500
10 Fjorfekjøtt/pl.prod. 96878 fj.slakt, landet	410 800	33 100	-43 700	-10 600

Tabell 46. Endring i vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2012

	Kroner pr årsverk 2012	Endring 2012-2013	Endring 2013- 2014	Endring 2012-2014
11 Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	336 200	-200	14 000	13 800
12 Melk (de 1/3 minste brukene). 13 årskyr	266 200	3 300	16 800	20 100
13 Melk (de 1/3 største brukene). 37 årskyr	345 200	-2 700	24 800	22 100
14 Melk (de 25 største brukene). 54 årskyr	390 200	-7 000	27 300	20 300
15 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Østl.fl.b.	339 800	100	19 800	19 900
16 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Østl.a.b	320 600	2 000	20 700	22 700
17 Melk og storfeslakt. 34 årskyr, Jæren	376 700	-8 300	27 200	18 900
18 Melk og storfeslakt. 20 årskyr, A/R.a.b	287 900	900	20 400	21 300
19 Melk og storfeslakt. 22 årskyr, Vestl.	291 100	400	19 500	19 900
20 Melk og storfeslakt. 26 årskyr, Tr.lag	310 600	700	19 800	20 500
21 Melk og storfeslakt. 23 årskyr, Nord-N	321 800	500	21 300	21 800
22 Korn. <400 dekar korn (228), Østlandet	34 100	42 900	-29 900	13 000
23 Korn (20 største brukene). 707 daa Østl.	326 800	63 700	-39 100	24 600
24 Korn/svin. 320 daa k.+26 avlssv., Tr.lag	385 600	-36 500	-16 500	-53 000
25 Sau. 133 vinterföra sauer, Vestlandet	153 600	15 700	19 800	35 500
26 Sau. 155 vinterföra sauer, Nord-Norge	274 500	31 600	29 900	61 500
27 Sau (de 25 største). 257 vinterföra sauer	254 000	34 200	27 100	61 300
28 Samdrift melkeproduksjon. 43 årskyr	368 500	-2 600	25 200	22 600

Utslaget av jordbruksfradraget er ikke regnet inn i resultatene som er presentert ellers i denne utredningen.

9.2 Økologisk melkeproduksjon

I driftsgranskingsmaterialet for 2012 er det 30 økologiske melkeproduksjonsbruk. For å få en mer ensartet gruppe til å utarbeide referansebruk 11 med økologisk melk og storfeslakt, er noen av disse brukene tatt ut. Det er derfor 28 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruksberegninger. Presentasjonen i tabell 47 nedenfor omfatter kun regnskapsåret 2012 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Referansebruk 11 har 23,2 årskyr, 30,8 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 392 dekar, herav 360 dekar eng/beite og 29 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 135 900 liter melk og 3 245 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) er 5,50 kroner per liter, som er 65 øre høyere enn for eksempel på referansebruk 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 52 øre høyere og 1,20 kroner lavere per kg enn på referansebruk 1.

I tabell 47 nedenfor vises det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk 11, i regnskapsåret 2012 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Den relativt største forskjellen ligger i sum variable kostnader, som blant annet omfatter handelsgjødsel og kraftfôr. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3663 timer mens det er 3588 timer på referansebruk 1 som i årets beregninger har 23,7 årskyr (og til sammenligning 3820 timer på referansebruk 15 med 26,1 årskyr og 3600 timer på referansebruk 21 med 22,6 årskyr).

Tabell 47. Resultatregning for 28 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk 1, regnskapsåret 2012. Kroner

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk 1
Antall årskyr	23,2	23,7
Jordbruksareal i alt, dekar	392	344
Sum inntekter før tilskudd	995 200	1 113 600
Pristilskudd	36 400	90 100
Produksjonsuavhengige tilskudd	563 700	455 800
+ Tilskudd i alt	600 100	545 900
= Inntekter i alt	1 595 300	1 659 500
Variable kostnader	403 900	535 400
Faste kostnader	529 300	494 400
Avskrivninger	161 700	145 500
- Kostnader i alt	1 094 900	1 175 300
= Driftsoverskudd	500 400	484 200
+ Leid arbeid	154 500	125 800
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	46 100	54 800
- Jordbrukets andel av kår	3 100	4 400
= Vederlag til arb. og egenkapital	605 700	550 800
/ Antall årsverk	1,985	1,945
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	305 100	283 200

9.3 Samdrifter i melkeproduksjon

For regnskapsåret 2011 er det samlet inn 31 skatteregnskap fra samdrifter med minst to aktive deltakere og som ikke hadde annen vesentlig produksjon enn melk og tilhørende kjøttproduksjon på storfe.

Skatteregnskapene for samdriftene er omarbeidet til driftsregnskap etter de samme prinsippene som blir brukt for de regnskapene som inngår i de ordinære driftsgranskingene for jord- og skogbruk. Utvalget av samdrifter er tilfeldig og basert på lister som er trukket fra tilskuddsregisteret til Statens landbruksforvaltning.

Resultatet for samdriftene er presentert i tabellen under. Regnskapet for samdriften er slått sammen med regnskapet til hver av deltakerne i samdriften slik at tallene viser resultatet for hele virksomheten. All jordbruksvirksomhet på de aktuelle eiendommene inngår, slik at både samdriften og deltakernes egen jordbruksvirksomhet er tatt med. Resultatmålene for den enkelte samdrift blir da samlet for samdriften og deltakerne.

I tabellen nedenfor er samdriftene sammenlignet med en gruppe i driftsgranskingene bestående av 63 store melkeproduksjonsbruk som er drevet av enkeltbrukere, det vil si enkeltbruk som har driftsformen produksjon av melk og storfeslakt.² Driftsomfanget på disse har vært 43,3 årskyr, mot 43,4 årskyr for samdriftene. Omfanget av husdyrholdet har da vært såpass likt at dette skulle være en god sammenligningsgruppe. Det viser seg at samdriftene har hatt en god del større areal enn de store melkebrukene, 664 dekar mot 542 dekar. De store melkebrukene har tatt litt større avlinger enn samdriftene, 406 FEm per dekar mot 352 FEm per dekar for samdriftene. Vi tror at noe av dette skyldes plasseringen til de store melkebrukene. De fleste av disse ligger på flatbygdene, mens samdriftene er mer spredd over hele landet og har noe dårligere naturgitte forhold.

Samlede eiendeler i jordbruket hos samdriftene var per 31. desember 2012 verdt 6,8 millioner kroner. På det samme tidspunktet var verdien av jordbrukseiendelene på de store melkebrukene 6,2 millioner kroner.

Samdriftene har hatt større melkekvote enn de store melkebrukene. De store melkebrukene har utnyttet melkeknoten litt bedre, med 94 prosent fyllingsgrad. Hos samdriftene ble 91 prosent av kvoten oppfylt. Samdriftene har produsert noe mer kjøtt enn de store melkebrukene, 278 kg kontra 208 kg per årsku. Samlet inntekt fra husdyrholdet har vært kr 2 288 900 hos samdriftene og kr 1 953 000 hos de store melkebrukene.

Arbeidseffektiviteten ser ut til å ha vært litt større på de store melkebrukene enn i samdriftene. Antall arbeidstimer per årsku har vært 101 på de store melkebrukene mot 112 timer i samdriftene. Dette kan delvis skyldes hvordan en del av samdriftene er organisert, med melkekyr i ett fjøs og ungdyr i et annet. Ofte kan også de enkelte fjøsene og arealet ligge langt fra hverandre, noe som gir flere arbeidstimer for samdriftene.

Utbetalte tilskudd har vært større hos samdriftene enn hos de store melkebrukene, henholdsvis kr 815 500 mot kr 713 800. En stor del av forskjellen skyldes at mange av samdriftene ligger i soner med høyere satser for tilskudd enn det som er tilfelle for de store melkebrukene. Samtidig har samdriftene større areal. Dette har slått ut i høyere utbetalinger av areal- og kulturlandskapstilskudd. Noe av forskjellene i tilskudd skyldes også at samdriftene er jevnt fordelt i regionene, men de store melkebrukene er mer konsentrert i soner uten distriktstilskudd.

² Driftsgranskingene er utvidet til å omfatte en egen gruppe med samdriftsbruk der minst to deltakere deltar aktivt i driften. I tillegg er det også med noen samdrifter med bare én aktiv deltaker i den vanlig driftsgranskingen. Disse er da klassifisert som enkeltbruk og inngår ikke i gruppen samdrifter. De fleste av disse samdriftene (med bare én aktiv deltaker) inngår imidlertid i sammenligningsgruppen store melkebruk. Det er således noen samdriftsbruk med i sammenligningsgruppen. Det er mulig at dette bidrar til å undervurdere forskjellen mellom samdrifter og andre melkebruk.

Sum produksjonsinntekter har vært kr 3 240 600 hos samdriftene. Tilsvarende sum hos de store melkebrukene har vært kr 2 740 600.

De variable kostnadene har vært høyere hos samdriftene. Dette skyldes i stor grad større kjøttproduksjon. Innkjøp av forbruksartikler til husdyrholdet har også kommet opp i større beløp hos samdriftene, og det samme gjelder utgifter til innkjøp av dyr. Samdriftene har hatt litt høyere faste kostnader enn de store melkebrukene. Samdriftene har hatt en liten økning i faste kostnader mens de store melkebrukene har hatt en reduksjon sammenlignet med tilsvarende grupper i 2011. De store melkebrukene har hatt større kostnader til maskinleie, leasing, jordleie og kvoteleie enn samdriftene, kr 211 500 mot kr 199 900. Samdriftene har blant annet hatt større kostnader til vedlikehold. Kostnadene til leid arbeid har vært mindre. Dette skyldes at brukere i samdrift i mange tilfeller avløser hverandre eller arbeider i turnus slik at behovet for ekstern avløser blir mindre. Sum faste kostnader for samdriftene har vært kr 851 500, mot kr 798 300 for de store melkebrukene. Med hensyn til avskrivninger har samdriftene økt noe sammenlignet med tilsvarende gruppe i 2011, fra kr 310 600 i fjor til kr 337 000 i år. De store melkebrukene har hatt en tilsvarende økning fra kr 270 800 for 2011 i fjor til kr 277 600 for 2012 i år.

Driftsoverskuddet fra jordbruket hos samdriftene ble på kr 900 100, mot kr 734 100 hos de store melkebrukene. Vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk ble kr 338 100 for samdriftene og kr 317 500 for de store melkebrukene.

Egenkapitalprosenten har vært 49 hos samdriftene og 44 hos de store melkebrukene.

Tabell 48. Samdrifter i melkeproduksjonen sammenlignet med store melkebruk

	Samdrifter 2012	Store melkebruk 2012
Antall bruk	31	63
Jordbruksareal, dekar	664	542
Herav leid areal, dekar	266	262
Eiendeler i jordbruket per 31.12., kroner	6 793 100	6 170 700
Antall årskyr	43,4	43,3
Melk per årsku, kg	7 810	7 516
Kjøtt per årsku, kg	278	208
Omsatt melk, liter	313 032	295 801
Melkekvote, liter	345 595	313 656
Melkepris, kroner per liter	4,84	4,85
Pris på kukjøtt, kroner per kg	39,31	39,53
Pris på annet storfekjøtt, kroner per kg	47,07	45,28
Arbeidsinnsats i alt (jordbruket), timer	4 857	4 356
Timer per årsku	112	101
Produksjonsinntekter, kroner		
Melk	1 515 700	1 433 700
Kukjøtt	246 900	199 100
Annet storfekjøtt	353 100	257 500
Livdyr	32 400	59 000
Inntekter fra husdyrprodukter i alt	2 288 900	1 953 000
Inntekter fra planteprodukter i alt	83 800	40 500
Tilskudd	815 500	713 800
Andre inntekter	59 000	36 800
Bunnfradrag	-6 600	-3 500
Sum produksjonsinntekter	3 240 600	2 740 600
Variable kostnader, kroner		
Såkorn, annet såfrø og planter	16 100	18 100
Handelsgjødsel og kalk	99 800	88 500
Kraftfôr	655 600	550 800
Annet fôr	73 100	61 500
Konserveringsmiddel	15 800	17 000
Kjøp av dyr	121 200	51 700
Andre variable kostnader	170 200	142 900
Sum variable kostnader	1 152 000	930 600
Faste kostnader, kroner		
Leid arbeid	129 200	172 400
Drivstoff	64 300	57 700
Vedlikehold	230 300	188 900
Maskinleie, leasing, jord- og kvoteleie	199 900	211 500
Andre faste kostnader	227 800	167 700
Sum faste kostnader	851 500	798 300
Avskrivninger i alt, kroner	337 000	277 600
Driftsoverskudd, kroner	900 100	734 100
Familiens arbeidsfortjeneste, kroner	701 200	554 800
Lønnsevne i alt, kroner	830 500	727 200
Lønnsevne, kroner per time	170,98	166,96
Familiens arbeidsfortjeneste per årsverk, kroner	315 900	297 400
Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner	890 100	749 500
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kroner	338 100	317 500
Egenkapitalprosent	49	44

9.4 Analyse av kombinerte produksjoner

Noen referansebruk kombinerer flere driftsgrener. Dette gjelder blant annet referansebrukene 5-7 som er svin kombinert med korn, egg kombinert med planteprodukter og poteter kombinert med korn. Ideelt sett hadde det vært ønskelig med driftsgreanalyser av de kombinerte produksjonene slik at utslagene for hver produksjonsgren kunne studeres. Materialet gir ikke anledning til det, og spesielt på kostnadssiden er det krevende å splitte kostnader blant annet til leid arbeid, administrasjon, drivstoff, elektrisk kraft og alle kapitalkostnadene inklusive gjeld og renter på lånt kapital. Arbeidsforbruket er heller ikke fordelt på driftsgrener på det enkelte deltakerbruket. Dersom slike fellesposter skal fordeles, må det ofte nyttes en forholdsvis stor grad av skjønn, som igjen øker usikkerheten i resultatene.

For tre år siden gjorde NILF på oppdrag en driftsgreanalyse for referansebruket med svin og korn, der en ut fra best mulig skjønn fastsatte fordelingsnøkler for alle inntekts- og kostnadsposter. Referansebruket hadde den gang 45 avlssvin og 353 dekar korn. Referansebruk 2 med ren kornproduksjon hadde 335 dekar korn. Arbeidsforbruk for kornproduksjonen kombinasjonsbruket ble regnet likt per dekar korn som for det rene kornbruket, mens resten av arbeidet ble regnet til svineproduksjonen.

Resultatet den gang viste følgende fordeling:

Tabell 49. Andel av noen hovedposter fordelt på referansebruk 5 i 2009

	Andel svin, %	Andel korn, %
Sum inntekter før tilskudd	84	16
Tilskudd i alt	40	60
Inntekter i alt	80	20
Variable kostnader	90	10
Faste kostnader før avskrivninger	65	35
Kostnader i alt	81	19
Driftsoverskudd	69	31
Vederlag til arbeid og egenkapital	71	29
Arbeidsforbruk	67	33
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk.	50	50

Den nederste linjen betyr at vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for hver av driftsgrenerne for regnskapsåret 2009 kom ut på tilnærmet samme nivå.

Referansebruk 5 har i år 50 avlssvin og 357 dekar korn. Inntektsfordelingen før tilskudd er som i tabellen over (16 prosent fra korn). Arbeidsforbruket fordelt etter samme prinsipp som for tre år siden gir at 27 prosent av arbeidsforbruket vil gjelde kornproduksjonen, mens 73 prosent vil gjelde svineholdet.

Referansebruk 6 har i år 7008 høner og 256 dekar korn. På dette referansebruket kommer 13 prosent av produksjonsinntektene før tilskudd fra planteprodukter. Eggsalg utgjør 97 prosent av husdyrinntektene og 83 prosent av sum inntekter før tilskudd. Storfteinntekter utgjør 2 prosent av inntekter før tilskudd. Referansebruket har 309 dekar jordbruksareal i alt, der 42 dekar brukes til eng og beite. Arbeidsforbruket fordelt etter samme prinsipp som ovenfor der det er regnet 2,2 timer per dekar til korn og andre sideproduksjoner gir 23 prosent av arbeidsforbruket, mens 77 prosent av arbeidsforbruket vil gjelde eggproduksjonen.

Referansebruk 7 har i år 130 dekar poteter og 429 dekar korn og et totalareal på 591 dekar. Referansebruket har ingen husdyrinntekter. Poteter utgjør 55 prosent av planteproduksjonsinntektene, mens korn utgjør 36 prosent. Frukt, bær og grønnsaker utgjør

8 prosent av planteproduksjonsinntektene og grovførsalg utgjør 1 prosent. Arbeidsforbruket i kornproduksjonen vil med 2,2 timer per dekar (som for det litt mindre referansebruk 2) utgjøre 35 prosent av arbeidsforbruket. Arbeidsforbruket til grønnsaker, frukt og bær vil trolig ligne mest på arbeidsforbruket i potetproduksjonen. Arbeidsforbruket for de 162 dekarne til poteter og annet enn korn blir 10,7 timer per dekar.

9.5 Sammenligning av resultatene i referansebruks-systemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2012 med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2012 til 2013 og fra 2013 til 2014 mellom de to beregningssystemene er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2012. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 10 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabellen under viser at inntektsnivået da er ca. 19 400 kroner per årsverk høyere i referansebruksberegningene. I fjorårets beregninger var inntektsnivået ca. 10 800 kroner per årsverk lavere i referansebruksberegningene enn i normaliserte regnskaper. De to viktigste årsakene til dette nivåskiftet er ulik periodisering av etterbetalinger i melkeprisen (jf. underkapittel 6.3) og justeringen av arbeidsforbruket (antall årsverk) i årets totalkalkyleberegninger.

For framregningsårene har en i tabellen vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2012 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2012 viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk.

Tabell 50. Vederlag til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk³

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inkl. volumframregninger	
	Kr/årsv	Endring	Kr/årsv	Intervall for endring
2012	247 300		266 700	
2013	253 100	+ 5 800		fra minus 87 500 til pluss 58 800
2014	274 200	+ 21 100		fra minus 64 900 til pluss 30 000

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2012, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2012 til 2013 og at det også er en økning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 1 500 kroner større økning i normaliserte regnskaper. Fra 2013 til 2014 er det en gjennomsnittlig inntektsøkning både i

³ Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn.

referansebruksberegningene og i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 8 500 kroner større økning i normaliserte regnskaper. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 19 400 kroner over normaliserte regnskaper i 2012 og om lag 9 400 kroner over normaliserte regnskaper i 2014.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå er:

- Framregning av melkepris avviker fra totalkalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i underkapittel 6.3. Forskjellen fra 2012 til 2013 er 16 øre per liter melk større prisøkning i totalkalkylen som tilsvarer 5 100 kroner per årsverk. Forskjellen fra 2013 til 2014 er 5 øre per liter melk større prisøkning i totalkalkylen som tilsvarer 1 600 kroner per årsverk.
- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer realrentekostnaden i normaliserte regnskaper. I årets beregning gir dette fra 2012 til 2013 et negativt bidrag til utviklingen på 600 kroner per årsverk i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst.
- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 6 000 kroner per årsverk fra 2012 til 2013 og om lag 6 000 kroner per årsverk også fra 2013 til 2014. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en økning på om lag 7 200 kroner fra 2012 til 2013 og om lag 7 500 kroner fra 2013 til 2014. (Volumframregningene på referansebrukene er beskrevet i kapittel 5.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten volumframregningene gjøres på referansebrukene, gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet pelsdyr, grønnsaker og blomster. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og en annen utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.
- I referansebrukene føres kostnader og eventuelt inntekter ved jordleie slik de fremgår av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 900 kroner per årsverk i 2012.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene (budsjettert beløp) som regnes inn for budsjettåret 2014.